

”Kan något ytterligare göras för studiet av den svenska insektsfaunan?”

Ett diskussionsinlägg

av professor **John Sahlberg**, Helsingfors.

Denna fråga, som av doktor AMMITZBÖLL väcktes till liv i förra numret av vår tidskrift, har på flera håll uppmärksammats. Ett intressant inlägg i diskussionen utgör nedanstående utdrag ur ett brev till tidskriftens redaktör och vilket med prof. SAHLBERGS medgivande här införes.

»Den av herr AMMITZBÖLL väckta frågan har även intresserat mig ganska mycket, och då jag en längre tid än kanske någon annan nu levande entomolog sysselsatt mig med exkursioner i vårt land, det är mer än 50 år, har även jag kommit att tänka på insektsfaunans förändring. Att en sådan och en ganska väsentlig förändring är alldeles tydligt, och tyvärr består den bl. a. däri, att flera arter bliva sällsynta samt helt och hållet dö ut. Detta överensstämmer för övrigt med min världsåskådning. Jämförelsevis få äro de arter, som flytta in. Följden blir nog den, att vi t. ex. här i södra Finland om ett par hundra år ha en mycket fattigare insektsfauna än för närvarande. Detta förorsakas nog av den s. k. »kampen för tillvaron», som är en *förstörande*, ej en *uppbyggande* företeelse inom den organiska världen och i vilken naturligtvis »Homo sapiens, naturæ regnorum tyrannus», spelar huvudrollen. Hur kulturen inverkar på insektsfaunan direkt eller indirekt ligger i öppen dag. De stora oröjda skogarna hysa icke få intressanta insekter, som ej kunna finna medel för sin existens, sedan skogarna bliva »städade och ordnade», och många sumpiga kärrmarker med sin egendomliga fauna visa ett helt annat utseende i entomologiskt hänseende, sedan de förvandlats till bördiga ängs- och åkerfält. Men även en långsamare förändring av en lokal kan åstadkomma en väsentlig förändring i dess insektliv.

Här i närheten av Helsingfors fanns kort innan jag blev student år 1865 ett litet träsk, omgivet av ett kärr (flackmosse

och tallmyr). Det blev genom några väldiga diken uttorkat, men har allt fortfarande bibehållit naturen av en mycket sank äng, som på senhösten blir översvämmad och förändrad till en liten sjö. Denna lokal har jag under omkring 5 decennier nästan varje höst och vår besökt. Den har då varit en av de rikaste exkursionsplatserna här i trakten. I början utgjordes vegetationen huvudsakligen av *Equisetum fluviatile*, småningom uppträdde *Carex*-arter, särskilt *C. vesicaria*, i rik mängd. Längs dikena och i kanterna började också videbuskar uppträda och småningom utbreda sig. Huvuddelen var dock täckt av vattendränkt *Sphagnum* med inströdd *Comarum palustre* och andra vanliga kärrväxter. Nu har på senaste åren *Aira cespitosa* börjat taga överhanden på flera ställen vid stränderna. Och vilken skillnad finnes ej mellan insektsfaunan då och nu! Tvänne arter funnos då årligen mycket allmänt, *Corticaria longicornis* och *Epurea palustris*. Stundom funnos även (ett år i stor mängd) *Boreaphilus Henningsianus* och *Bembidium contaminatum*, vilka nu nästan spårslöst försvunnit. Nu finnes i ofantlig mängd överallt på kärret *Pycnoglypta lurida*, vilken saknades de två första decennierna på platsen men fanns några kilometer därifrån, nära Vanda å. En annan staphylinid, som man numera årligen kan finna här mer eller mindre talrikt, är *Calodera riparia*. Vissa arter hava fortfarande varit allmänna och småningom blivit allt talrikare, t. ex. *Stenus proditor*, *nitens* samt de överallt allmänna *St. fuscipes* och *carbonarius* samt framför allt *Pederus riparius*. Detta gäller nu om alldeles tydligen i ögonen fallande förändringar. Om sällsyntare arter är det ej lätt att påvisa förändringar, ty flera äro ju så beroende av klimatiska förhållanden.

En trakts insektsfauna behöver studeras bra många år å rad, innan man något så när lärt känna densamma även i avseende på en enda insektordning, åt vilken man så gott som uteslutande ägnat uppmärksamhet. Några arter kunna alldeles oförmodat uppträda i mängd, där man aldrig sett dem, och många förbliva okända, emedan man ej förstätt att uppsöka dem. — Otaliga exempel på varadera fallet kunna anföras. För några år sedan påträffades här vid Helsingfors på en lokal, där jag under lång tid varit van att sälla efter skalbaggar, i riklig mängd en ny art, som jag kallat *Epurea x-rubrum* (förmodligen densamma, som A. JANSSON i Ent. Tidskr. kallat *E. obsoleta* v. *x-nigrum* J. SAHLBG.). — Efter skogseldar infinna sig några arter mycket snabbt på de sotbrända stammarna och föröka sig hastigt, t. ex. *Dinoderus* eller rättare *Stephanopachys substriatus* och *elongatus*, *Læmophloeus muticus* och *Platynus 4-punctatus*. — Av skalbaggar, som undgått uppmärksamheten, emedan man ej förstätt att söka dem, vill jag ock nämna ett par exempel. I Karislojo har jag med min son samlat i ungefär 30 år och flitigt besökt en lokal, Karkali udde, där vi bl. a. också funnit exemplar

av *Zilora ferruginea*, men *Xylita livida* hade vi aldrig funnit i socknen förrän för ett par år sedan, då min son började undersöka graninsekter och flitigt använde den entomologiska »bilan», samt funnit denna insekt inne i av *Hansenia* angripna stammar; och sedan dess hava vi huggit fram talrika exemplar av denna vackra skalbagge och dess larver på mer än en lokal i samma socken. Flera dylika exempel kunna anföras, bl. a. beträffande dytiscider, varom jag hållit ett föredrag vid Naturforskarmötet i Helsingfors 1902 och varöfver ett referat ingått i mötets förhandlingar, p. 26—32. — Bland gammal sågspån under brädstumpar vid vattensågar förekommer ofta i stor ymighet från sydligaste delen av landet långt upp i Tavastland, troligen ännu nordligare, *Uloma Perroudi* och sällsyntare, men ävenledes mycket utbredda, *Tachys bisulcatus* samt *Batrisus venustus*, om vars förekomst man ej haft aning, förrän man började flitigt söka på dessa lokaler. Den vackra *Oxyporus Mannerheimii* har här i landet en stor utbredning, men träffas nästan uteslutande i små rostbruna agaricineer, som växa flockvis i brända skogar under sotiga granar. Under *Marchantia* samt krypande på stenar å dylika lokaler kan man över hela landet finna *Stenus bilineatus* ofta tillsammans med de mindre sällsynta *Micropeplus tessellatus*, *Helophorus tuberculatus* och *Simplocaria metallica*.

Ett par kuriösa fall från senaste sommar vill jag ännu anföra. Till följd av sviter av sjukdom under vårterminen hade jag ej krafter att avlägsna mig många steg från min sommarvilla i Karislojo. Då företog jag mig en vacker dag att tränga mig in under en vacker *Abies picta*, som vi för ungefär 30 år sedan planterade endast några meter från husknuten och vilken hade frodiga grenar ända till jorden. Här sållade jag där hopade gamla barr, löv och mossa samt fann till min överraskning en för Finland ny curculionid, *Barypithes mollicornus*, och detta i talrika exemplar. Om den finnes annorstädes i landet på liknande lokaler återstår att undersöka. Vid många herrgårdar och villor i södra Finland finnes samma prakträd planterat. — Vidare revs på mitt sommarställe ett gammalt uthustak av pärtor. Jag sållade bland de murkna och delvis mögliga träsmulorna och fann där bl. a. några exemplar av *Hapalaræa pygmæa*, som jag aldrig förr funnit i Finland, och i stor mängd den eljest sällsynta *Phyllo-drepa iopterum*. Man må därför vara försiktig i att draga negativa slutsatser i insektgeografiska frågor. Bottniska viken utgör ingalunda en sådan gräns för vissa arter, som man till följd av förefintliga uppgifter kunde förmoda.

Då vi i gamla arbeten, t. ex. i »*Insecta Fennica*», om vissa arter läsa: »habitat in Fennia australi rarissime» och därtill stundom tillägget: »semel tantum captus» och vi på grund av vår kännedom om samma arts förekomst på rätt lokal nu måste säga »frequenter» eller »frequentissime», så våga vi dock ej påstå, att

arten nu blivit allmännare än för ett sekel sedan. (Exempel: *Anchomenus obscurus* = *oblongus* och *Gyrophæna boleti*.)

Att många arter utbreda sig alltmer västerut är tydligt, men det är vanskligt säga vilka alla som göra det. Endast om dagfjärilar, som äro lätta att observera och hava talrika liebhafbarar, kan man draga mera berättigade slutsatser, men även därvid måste man vara försiktig.

Coenonympha Hero var förut känd endast från sydligaste hörnet av vårt land. Nu har det visat sig, att den flyger allmänt i Tavastland ända till dess västligare delar. *Parnassius apollo* uppträdde år 1914 talrikt kring Päijänne och hade förr under många år ej observerats i Jyväskylä-trakten. I dessa fall skulle jag vilja se en förändring; men då TENGSTRÖM i sin »Catalogus Lepidopterorum faunae fennicæ præcursorius» 1869 för *Argynnis Freja* anför endast provinserna Lappland och norra Österbotten, och vi nu veta, att denna fjäril på lämplig lokal och tid ingenstädes inom vårt område behöver sökas förgäves, tror jag ingalunda, att denna fjäril på sista halvseklet blivit allmännare och mera utbredd, ty jag vet, att så många ivriga fjärilsamlare förbisett och försummat kärnfjärilarna.

På grund av det anförda tror jag frågan om insektafaunans förändring är mycket invecklad och svårlöst, samt att man borde behandla den i sammanhang med frågan om orsakerna till denna förändring, vilket vad växtätande insekter beträffar ofta nog kan göras. För ett par tiotal år sedan härskade här i Helsingfors en ofantligt stark höststorm, varvid granskogarna i närheten brötos ned. På sådana ställen uppväxte sedan frodiga asptelningar, på vilka under några års tid förekom i största ymnighet *Lina tremule*, som eljest varit en stor raritet och nu åter småningom försvunnit.

De av herr AMMITZBÖLL anförda exempler från fjärilarna äro nog av intresse, så vitt det gäller ett allmännare uppträdande. Beträffande *Dasyptolia templi* har även jag mycket brytt min hjärna. Arten har vissa höstar träffats tämligen talrik mitt inne i staden, sittande på husväggar, och det har varit en gåta var larven lever, då större umbellater ej finnas på nära håll. Synnerligen intressant vore, om det kunde konstateras, att larven verkligen kan leva på potatis.

I huvudsak ber jag slutligen få framhålla, att det vore av stor vikt, att Sveriges fauna bleve nogare undersökt. Hårtill behöves enligt min tanke följande:

1. Sann vetenskaplig fosterlandskärlek!
2. Iver att samla, väckt redan i unga år.
3. Faunistiska handböcker. (Vi stå i Finland i stor tack-samhetsskuld till Sverige och svenska entomologer för sådana.)
4. Privata samlingar i mängd.

5. Specialister för skilda grupper.
  6. Ett centralorgan för offentliggörande av enskilda intressanta upptäckter och förteckningar. (Entomologisk tidskrift.)
  7. Vid universiteten en speciell lärare i deskriptiv entomologi, som följer studenter på exkursioner ute i det fria och handleder vid insekters bestämning.
  8. En centralsamling, som söker samla det för landets fauna väsentligaste, och för vilken alla entomologer borde hysa intresse.
  9. En entomologisk bytesförening.
- Att utsända »massamlare» utan speciella kunskaper till skilda delar av landet har hos oss icke varit till stor nytta, men specialister borde på allt sätt understödjas i sina strävanden.»

Smärre meddelanden och notiser.

Anteckningar om några insektynd från 1915. — Under 1915 års sommar syntes parasitsteklarna uppträda rätt sparsamt, antagligen beroende på ogynnsam väderlek — torra under försommaren med kalla dagar i medio maj — högsommaren regnig eller kylig. Under nära 7 veckors vistande vid Hallandsås (Östra Karup) blev också fångsten helt ringa, relativt rikligare under några dagar medio augusti, och då huvudsakligen på unga albuskar i strandskogen nära havet, bl. a. följande: *Automalus alboguttatus* (WESM.) ♀; honan av denna art, så vitt mig bekant, endast i några få ex. anträffad i Skåne; *Ichn. fusorius* (L.) ♀; *Anilasta pectinata* (THOMS.) ♀ (determ. A. ROMAN), enligt THOMSON funnen å ett ställe i Skåne; *Paniscus testaceus* (HGN.) ♀; avsett från dessa steklar förekom på albuskarne rikligt *Anomala Frischii* (HERBST.), som jag ej förr iakttagit i denna trakt. — I själva strandbältet kunde på graminéerna endast högst få parasitsteklar under denna sommar upptäckas, bl. a. braconiden *Coelinius parvipennis* (THOMS.) ♂, enligt THOMSON anträffad på sandmarker i Skåne; av rovsteklar *Harpactus lunatus* (DAHLB.) ♂; bland coleoptera den till flygsandsfälten hörande curculioniden *Cneorhinus geminatus* (FABR.) — Bland sällsyntare apider under året anträffade kunna nämnas: *Andrena labialis* (KIRBY) ♂, ÖG., på buskar 16, VI; *Andrena ovina* (KIRBY) ♂ ♀ (THOMSONS *A. pratensis*), ÖG., skogsbryn 25 och 27 april; liknar *A. cineraria*, skiljes från ♀ på mellankroppens behåring, från ♂ på mandiblerna; *Andrena carbonaria* (L.) ♀ (THOMSONS *A. pilipes* FABR.), ÖG., på buskar 16, VI; *Podalirius retusus* (L.) ♀ ÖG., Linköping, på blommande buskar 15, VI; förut (1911) tagen ♂ ♀ flygande över boet å skogsvägar